

ANTONI MIKOŁAJ ŁUKOMSKI

Mikołaj Łukomski, opat klasztoru cysterskiego w Łądzie nad Wartą (zm. 1750 r.). Pochodził z rodziny pieczętującej się herbem Szeliga. Był synem Adama i Heleny z Mańkowskich. Habit przywdział 1 stycznia 1690 r. gdy miał już 18 lat. W klasztorze zapewne był postacią wybitną, skoro po śmierci Kazimierza Denhoffa, właśnie jego, w dniu 31 sierpnia 1697 r., a więc na dwa lata przed otrzymaniem święceń kapłańskich wybrano opatem. Pozostawał nim aż do śmierci, czyli do 8 maja 1750 r. Dnia 19 maja 1700 r. papież Innocenty XII przesłał Łukomskiemu pozdrowienie wraz z tekstem przysięgi, jaką winien złożyć na wierność obecnemu biskupowi Rzymu i jego następcą według formuły ustanowionej w 1625 r. [Librowski S., *Inwentarz realny dokumentów II*, s. 164 nr 831 (zawiadomienie o wyborze na opata po śmierci Jana Kazimierza Denhoffa w 1697 r.), nr 832 (tekst przysięgi według wzoru z 1625 r.)].

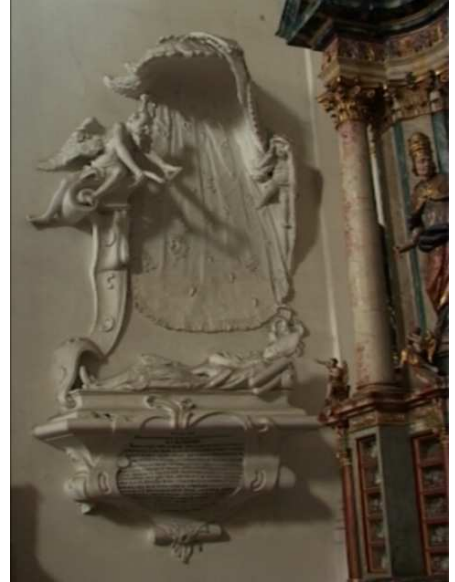
Tradycje rodzinnych związków z cystersami podtrzymywał także młodszy brat (bratanek?) Antoniego Mikołaja, który w 1731 r. został obrany opatem w Koprzywnicy w Małopolsce [o rodzinie opata Łukomskiego bliższe szczegóły w Tekach Dworzaczka; Librowski S., *Inwentarz realny dokumentów II*, s. 210 nr 928 (testament brata Kazimierza z 17 maja 1724 r., spisany w Bieniewie koło Kalisza)].

Na lata opackich rządów Łukomskiego przypadła rocznica 600-lecia fundacji klasztoru. Chcąc uczcić tak wspaniały jubileusz Łukomski od samego początku podjął starania by uroczystości wypadły okazale. Najważniejszym zadaniem jakie sobie wyznaczył, było dokończenie przebudowy kościoła i klasztoru. W tym celu w latach 1728-1735 r. zatrudnił znakomitego i znanego w Wielkopolsce, pochodzącego z Rzymu architekta Pompeo Ferrari. Zaangażował także innych wybitnych artystów, w tym malarzy Jerzego Wilhelma Neuhertza ze Śląska, który przyozdobił pięknymi malowidłami kopułę kościoła (1730-1732). Obok niego, lecz w innych miejscach powstały prace poznańskiego artysty - franciszkanina Adama Swacha, przebywającego w opactwie w 1711 i 1730 r. Wówczas został stworzony wystrój wewnętrzny kościoła i klasztoru. W kościele skonstruowano nowe organy. Powstał cały cykl płóciennych obrazów oraz malowany katalog opatów w sali opackiej, wyobrażający 39 przełożonych klasztoru a wśród nich i Antoniego Łukomskiego.

Przebudowano i dawny – nieistniejący już – pałac opacki oraz zabudowania klasztorne wokół klasztoru.

Jubileusz 600-lecia fundacji obchodzono z wielkim rozmachem. Było to niezwykle wydarzenie, które opisał ks. K. M. Jarmundowicz. Jego autorstwa była panegiryczna mowa wygłoszona w czasie uroczystości, sławiąca Łukomskiego jako znakomitego mecenasa sztuki, człowieka wielkich zasług i wybitnego duchownego.

Dzieje rządów Łukomskiego wyznaczają wielką metamorfozę jaką przeszło opactwo w czasie wielowiekowego okresu, przemiany od wielkich gospodarzy do znakomitych znawców sztuki i nauki. Temu opatowi przecież zawdzięczają cystersi reaktywowanie założonego wcześniej w opactwie cysterskim w Mogile koło Krakowa Kolegium dla nauk publicznych, gdzie na wysokim poziomie prowadzono wykłady z zakresu teologii i filozofii. On, jako wizytator zakonu dbał szczególnie o rozwój oświaty w poszczególnych klasztorach. Wyliczając to czego dokonał dla klasztoru, zakonu, sztuki, pominąć przecież nie można i tego, co zdołał uczynić w życiu publicznym. Był przecież sekretarzem królewskim w 1743 r.

Nagrobek Mikołaja Antoniego Łukomskiego.
Kościół klasztorny w Łądzie nad Wartą
Rok 1750

Umierając odchodził w wielkiej chwale. Napis jaki zachował się na stiukowym nagrobku w kościele świadczy o jego zasługach. Wymienia on jego oddanie i wspieranie w pracach budowlanych, fundację ołtarzy, srebrnego cyborium, antepedium. Tak samo podkreślano te zasługi w klasztorным obituarzu [nekrolog klasztorny powtarza tekst napisu na nagrobku]. Cystersi z Łądu dostrzegli to już wcześniej, bowiem w 50-lecie wyboru go na opata urządzono równie wspaniałą uroczystość w dniu 1 stycznia 1747 r. Przy boku tego opata wyrastał jego następca Konstanty Howiecki, będący w 1733 r. jego koadiutorem.

Klasztorny nekrolog skrupulatnie wymienił także jego zasługi dla konwentu, opactwa. Wspomniano w nim, że przywrócił braciom zakonnym w posiadanie klucz skorzęciński.

Był bez wątpienia jednym z największych umysłów w dziejach tego opactwa, człowiekiem wszechstronnym, znakomitym mecenasem sztuki, wybitnym myślicielem i propagatorem nauki, dobrym zarządcą a zarazem politykiem. Przede wszystkim jednak człowiekiem. Pozycję intelektualną Łukomskiego łatwiej sobie wyobrazić, gdy przypomnimy, że wielu autorów jemu poświęcało swoje utwory. Walenty Kierski, jezuita dedykował opatowi *Primicye chwały boskiej*. Hieronim Loka, kaznodzieja w klasztorze cysterskim w Mogile jemu poświęcił dzieło zatytułowane *Sedis ex illustrissimus Nicolai Antoni nominatus centu anagramina tics radies in pagina reflexum*, wydane w 1726 r. zaś Józef Michał Loka, proboszcz łędzki, sekretarz opata w 1740 r. opublikował wygłoszone ku jego czci kazanie [Estreicher K., *Bibliografia XXI*, s. 395-396, XXVII, s. 336]. Z dnia 14 października 1741 r. pochodzi pismo Antoniego Rufusa, protonotariusza apostolskiego, audytora i sędziego Kurii Rzymskiej, wzywające Wojciecha Leskiego do uregulowania Mikołajowi Łukomskiemu należnej sumy za wizytację i przestrzega wspomnianego przed takim postępowaniem w przyszłości [Librowski S., *Inwentarz realny dokumentów II*, s. 249 nr 1008.]. Mikołaj Łukomski w 1712 r. miał sprawę z braćmi Jakubem i Stanisławem Zbyszewskimi z Cienina Zabornego przed sądem grodzkim w Koninie. Drugi spór tego roku miał opat z Krzysztofem Kościeleckim z Otocznej.

Działalność opata Łukomskiego nie ograniczała się do kręgu macierzystego zakonu, własnego opactwa. Aktywnie uczestniczył w życiu religijnym na terenie powiatu konińskiego. Szczególne więzy łączyły go z bernardynami z Kazimierza Biskupiego, o czym wspomina kronika klasztorna z końca XVIII w. i księga bractwa św. Anny i św. Franciszka istniejącego przy tymże klasztorze. Godność protektora tego bractwa powierzono mu w latach 1719, 1720 oraz 1723 [Biblioteka Kórnicka PAN, rękopis BK 2195, k. 29v, 30, 31].

Według *Chronologii* bernardynów kazimierskich w 1714 r. przewodniczył uroczystościom wprowadzenia relikwii Katarzyny z Bolonii do kościoła klasztornego w Kazimierzu Biskupim. W dniu 2 października roku 1724 uczestniczył w ceremonii wprowadzenia obrazu św. Antoniego Conti i erekcji bractwa Pięciu Braci Męczenników w kościele klasztornym w Kazimierzu Biskupim.

Antoniemu Mikołajowi Łukomskiemu należy przypisać rozpowszechnienie kultu Matki Boskiej z Rokita (k. Skwierzyny) w okolicy Słupcy (Koszuty Małe), który – w XIX stuleciu – dał początek kultowi Matki Boskiej Licheńskiej.

Polonia Maior – Fontes

Długi okres rządów w opactwie łędzkim przerwała śmierć w 1750 r., podawana pod różnymi datami dziennymi w nekrologach cysterskich. Księga zmarłych jego macierzystego opactwa podaje dzień 8 maja 1750 r.

Lit.: Kolasa K., *Mikołaj Antoni Łukomski – opat klasztoru cysterskiego w Łądzie*, Kronika Wielkopolski 2006, nr 3(119), s. 22-33 – praca jednak w minimalnym stopniu wykorzystuje źródła archiwalne, stąd też daleka od pełnego przedstawienia roli opata A. Łukomskiego.

Źródła: Do działalności Łukomskiego odnoszą się również wpisy w: ks. grodz. Konin 128, k. 471 (spór z Maciejem Mierzewskim o Osiek, Sługocin, tu wiadomość o opacie Borzewskim); Ks. grodz. Konin 124, k. 182, pozew. Drugi pozew m.in. dla Zbyszewskich na k. 182v-183, k. 437;

Opat Mikołaj Łukomski (z lewej).
Portret wykonany przez Adama Swacha.
Klasztor w Łądzie.

Biografie
